

Я 82
Е-51

Усхаан

Сибээкки
үрээним

САНАА ЛЫНКЫНАС, ЫП-ЫРААС

45608

Издательство ЦОС
СЭССР КБ.

СИБЭККИ ҮРЭҢИМ

Сирим симэхтэрэ, —
Таптал бэлэхтэрэ
Кыракый уолаттар,
Кэрэчээн кыргыттар.

Чыычаахтыы чуопчаара,
Чуораанныы чугдаара
Күөх сайын абыгар
Күүлэйдии тахсаллар.

Сибэки үрэм
Сүүрүгэ буоланнар,
Элээнии субулла
Этэрээт айанныыр.
1999 с.

ӨРҮҮТҮН АХТАБЫН

Онгоойук тутан
Отонноох тыабын
Оймообут ахан
Оҕо саастарбын
Өрүүтүн ахтабын.

Ол, ойуу-бичик
Оонньообут ыырбын,
Олуе кэрэтик
Ойдом тутаммын
Өрүүтүн ахтабын.

Олох суотугар
Олук уурсабын,
Ол иһин суолбар

Ончу эн бааргын
Өрүүтүн ахтабын.
1999 с.

ДОҔОТТОРДООХ ОҔО СААС

Отон саҕа эрээри
Отон үргээн сиэтээри,
Чугас эргин бараннар
Чугдаараахтаан кэлэллэр.

Окко-маска ингэннэр
Отоннорун тофоннор,
Оной-сагай көрөллөр
Охторбуту мөҕөллөр.

Көмөлөһөр үөрүйэх
Уруккаттан баар үөрэх.
Хомуйбуккут туолууга
Хомолтобут ааспыта.

Доҕоттордоох оҕо саас
Долгуйума эн адьас,
Туһа дьоно буолангыт
Тойторуһан иһиэххит.
1999 с.

ООННЬОО, ООННЬОО ОҔО СААС

Оҕо сааһым оруспуой
Оонньоу эрэ аргыстаах.
Аҕам дьоннуун дьэ долуой
Аргыстаспат алҕастаах.

Оонньоо, оонньоо оҕо саас,
Оччугуйкаан оҕо саас.

Оонньоо, оонньоо төкүнүй
Оччугуйкаан түү мээчик.
Эрбэй-сэрбэй кыргыттар
Эбээлэрин курдуктар,
Эгил-тэгил уолаттар
Эһээлэрин курдуктар.

Оонньоо, оонньоо оѳо саас
Оччугуйкаан оѳо саас.
Оонньоо, оонньоо төкүнүй
Оччугуйкаан түү мээчик.

Көнгүс көнгүл ырыата —
Сааскы улар охсуута,
Күөрэгэйим туойуута,
Кэѳэ уоһун суунуута.

Оонньоо, оонньоо оѳо саас
Оччугуйкаан оѳо саас.
Оонньоо, оонньоо төкүнүй
Оччугуйкаан түү мээчик.

Хаардаах өксүөн да буоллар,
Харалдыкка ньургуһун
Төбүрүөннээн тылсмаҕа
Төлкө уотун уунуоҕа.

Оонньоо, оонньоо оѳо саас
Оччугуйкаан оѳо саас.
Оонньоо, оонньоо төкүнүй
Оччугуйкаан түү мээчик.

КЫРА КЕШИК

Киирдэѳим аайы сэмэйдик
Киһиргиирэ кыра Кешик.
Чээн, көр уол оѳобун дэнэн
Чөкчөллөөхтөөн туран эрэн
Тэмтэрийэ охто сыһа

Тэбиэлэнэр оѳом сыһа.
Сутуругун суулуу тутан
Салгыны охсуолаамаһтыыр.
Ардыгар үнкүүһүт бэрдэ
Тугу көрбүтүн үтүктэ,
Телевизорун иннигэр
Тохтообокко дьэ битийэр.
Оѳом сыһа олус уран,
Оонньоо дуу хобулук тууран.
Оѳо сааскар олук уурсан —
Кууһан ылан сыллыам, ууруом.
Үрдүк анал үктэл суолун
Үрдэтэ үктээн дабайыый.
1995 с.]

ОҢУОРДЬУТ

Сибэкки, сэбирдэх симэѳэ
Тигиниир тингилэх тимэѳэ.
Кумахха хаалбыт оһуордара —
Кырачаан атаѳын суоллара.

Онтон бу олорбут онхоччу,
Онно хаалбыт, халыып олоччу.
Тайаммыт тарбахтар, тилэхтэр
Тураары кумаѳы типпиттэр.

Олоѳор саһаны таһаарар
Оһорбут ойуута быһаарар
Суолларын саһылаан көрүөххэ,
Оһуортан астынан үөрүөххэ.

САША

Саша Кыһын оѳонньоор сиэнэ.
Маннайгы хаар түспүтүн кэннэ,

Сылдыбыт эһэлэрэ хоно,
Санаабыт кыра Саша онно.
Хаһынтан, тымныыттан бадаҕа,
Оҕонньор хаар манган баттаҕа,
Ирбэтэх, сылааһы билбэтэх.
Уол уокка ыгырар: «Кэл бэттэх».
1981 с.

ООННЬУУРГА ДЬҮӨРЭ

Таһырдыа үүннэрбит харыйабар
Түстүлэр чыычаах, барабыай үөрэ.
Кыһыннары эргиччи күөх мааныбар
Кыра көтөрдөр киэргэтэ, үөрэ.
Кыһыл түөс манна улаханнара,
Көтөр барыта оонньуурга дьүөрэ
Саҥа дьылым үөрүүтүн ханнара
Оонньоотулар, ыллаатылар түөрэ.
1981 с.

ДЬИЭМ КУУСТЭЭХ КИИТИГЭР

Кешик уолбут аахын
Атыыр akkaас буоһула.
Кэлин дьэ быһаарсан
Айан суолун булла.
Тымныы дьииэҕэ тийэн
Тонор-хатар үһү.
Таҥастаах үллүйэн
Утуталлар үһү.
Оннооҕор школьниктар
«Тымныы» диэн барбаттар.
Аҕам тийэн сытыа,
Халлаанҥа аах ытыа.
Кыра киһи үгсэр

Кыһалҕатын этэр.
Онтон эмиэ күлэр
Күүстээбиттэн үөрэр.
Дьииэм күүстээх киһитэ —
Детсадым көрсүөтэ,
Тымныыга кыайтарбыт
Дьоннорун элэктиир.
1985 с.

Кырааскаланна да
кырасыабай үһү.
Бихиммэхтээтэ да
бэртээхэй кыыс үһү.
Оҕом дьону куттаары
онго туммутугар дылы.

Киистэлэр үгкүүлэрин,
Күн күөбү ситэрэрин
Кэтээн көрөр буолаарый!
Көтөр-сүүрэр саҥатын,
Күөл, үрүйэ ырыатын
Кэтээн истэр буолаарый!
Дьонун хоһоон тылларын,
Дьоллоох таптал ыратын
Таптаан ыллыыр буолаарый!
1978 с.

ХАРА ТУРААХ

(үгэ)

Хайа оттон хара тураахпыт,
Хардыгыныыр куоластаахпыт

Хата харда буолбаат дэһэрбит, —
Хаарыан ырыаһыт буолаахтаабыт.
Хара куосканы ахсарбаттар,
Хара ытынан хайҕаспаттар.
Хара тураах кэллэҕин утаа
Хайаан да хайҕанар ээ наһаа!
1987 с.

КЫҦЫН

Тыйыс дьыбар кыҦыным,
Тунальйар манганым .
Тыаллаах тибии аргыстаах,
Тымтан ылар албастаах.
Таска тымныы күөдьүйдэ,
Бурҕаа буруо үөдүйдэ,
Түннүкпэр оһуор аста
Аанҕа бытык быһынна.
1973 с.

ЫРЫА

Кыракый кыргыттар кэлбиттэр,
Күүлэйдии, эбээлээх-эһээҕэ.
Тапталларын биллэн ылбыттар,
Тайаммыт нуһаран киэһээҕэ.
Эдьийэ аҕыйах тыллардаах:
Эбээ, эһээ диэн, ырыа айар.
Улахан ырыаһыт былааннаах —
Оһу кыра балта син таайар.
Аргыстар — сайынҕы чыычаахтар,
Түһэн ыллаан-туойан аастылар.
Бүгүн бу кыра ырыаһыттар
Бары дуоһуя ыллаатылар.
1974 с.

УРУҦУЙ

Сирэйбит ньаппаҕара,
Көр, испит ынаҕара,
Атахпыт маадьаҕара,
Төбөбүт саллаҕара,
Харахпыт ыйаастыҕаһа,
Быһа симэн кыараҕаһа,
Уһуох-ингилэх намыһаҕа —
Кырдьык даҕаны кыһалҕа!
Саха барыта манньык дуо?
Бу уруһуйбут курдук дуо?
1974 с.

БААРА-СУОҒА ИККИТЭ

Баара-суоҕа иккитэ
Детсад кыра киһитэ.
Саһа-ингэ дьэ сүрдээх
Киһи эрэ сүөлүргүөх.
Саһа киһи саһата
Сатамматах майгыта...
«Тохтоо, төбөбүн быһыам,
Массыһаһын алдьатыам».
Маннайгы тыла маама,
Маама кэннигэр паапа
Үһүс тылтан маатыра
Үһүнэн хойдон аатырда.
Сэмэлииртэн салҕыбыт
Сиэнэ уолтан саллыбыт...
«Бу дьон улаатыыллара,
Тыһылланнаан турууллара
Суох буоллахха сатанар».
Сыллаан ыла айманар.

Ово аата, дэ ово.
Ооньюур, күлэр олово:
Эбээтэ үөрэр үһү —
Быар куустан быычыгырыыр,
Эһээтин курдук үһү —
Сис туттан хаамыталыыр.
Киһи соччо аахсыбат
Кыра-хара киһитэ.
Көрөр-истэр, үтүктэр,
Тылга тиһэр кэмнэрэ.
1996 с.

ЧЫЫЧААХ УЙАТА

Таһырдыа ооньюу сылдьан
Кыра Маша чаҕаарар:
«Чыычаах уйата буллум».
Ийэтэ туоһулаһар.
Маша үөһээни ыйар,
Эккирии ымманыйар.
Оол, халлаанга ыйанан
Сайынны ый турар —
Тула өттүн төгүрүк,
Күн, ый эмиэ төгүрүк.
Көтөн иһэр Аан дойдум —
Тыынар тыыннаах уйата.
Ыйга да хаһан эрэ
Кэлиэ Маша этэрэ.
1993 с.

СЭМЭНЧИК

Биирдэ санаатахха
Кыраҕа, атаахха
Былаас барыта баар.

Айыллыбыттаргар
Атаахтаа, атаахтаа
Айбыттаргын куттаа.
Сэмэнчик уол сэмээр
Сорук тылын истэр.
Айан адаҕатын,
Моһуок муусукатын,
Кыаллыбат буруйдаах —
Хаалларар уураахтаах
Убайдар урдустар
Тарҕана куоттулар.
Сэмэнчик ытаата,
Хатааста сырытта.
Сайыһа сатаата
Батыһа сырыста.
Кыахтаах, кыахтаах курдуктар
Куоттулар убайдар.
Кыра буолар баттал,
Кыра буолар куттал.
Сайыһыма таптал,
Суох ээ манна ааттал!
1990 с.

САНАА ЛЫНКЫНАС, ЫП-ЫРААС

Хаарынан хаамарын хаачырҕас
Хойдубут салгынын бурҕаннас,
Ол эрэри санаа лынкынас,
Хаарын курдук эмиэ ып-ыраас.
Таһырдыа тымныбыт аргыйар,
Көрдөрбөт тумана оргуйар.
Иһирдэ күөс сыта дыргыйар,
Чаанныкка хойуу чэй сылыһар.
Онтон экранга сайын көстөр,

Кус-хаас үөрэ аймана көтөр.
Онно эмиэ сыалаах эт сииллэр,
Күөх сайын туһунан кэпсииллэр.
Детсад дьоно, бары кыралар
Итииргээн дыбаанга сыталлар,
Көрсүөтүк көрөллөр, кэтииллэр:
«Мутукча сыта кэлбэт», — дииллэр.
1981 с.

АЛТАЛААХ УОЛ КЭПСИИР

Бириэмэни билбэт буолан,
Ытыырым үлэбэр ыксаан.
Ону дьонум билбэттэрэ,
«Ыалдыбыт дуу» — дэһэллэрэ.

Мин онно кыра этим,

Мин онно ытыыр этим.

Детсад диэнгэ сылдыбытым,
Дьофурдарбын арыйбытым.
Туруутун эрэ кыайдарбын,
Тулуппат этим барытын.

Онно да кыра этим,

Онно да ыллыыр этим.

Билигин мин үөрэнэбин,
Барыны-бары билэбин.
Санаам да адьаһын атын,
Кэлбит курдукпун букатын.

Билигин да кырабын,

Билэ-көрө сатыбын.

Ким дьоллоох сиргэ төрөөбүт,
Күн, Сир, Халлаан диэни көрбүт.
Күннүүн көрсө сүүрбүт-көппүт
Кэскил, — олохун төрөппүт.

Күн миигин сыллыыр эбит,

Сир миигин бигиир эбит.
Сир Ийэбин харыстыыбын,
Мин ытыахпын баҕарабын
Сэрии, өлүү диэни биллим,
Ол онтон олус кэлэйдим.
Киһи ама оннук дуо?
Киһи сири эһэр дуо?
Суох оннук буолуон сатамат,
Өйбөр адьаһын хатамат.
Киһи-аймах өйдөөх эбээт,
Уопсай тылы булуо эбээт.
Ырыа тыла аҕалын,
Бары туран ыллыабын!
1984 с.

СЫҤЫРДЫМАН ОЛОҔУ

Барбах соҕус ийтиилээх,
Бүтэй дьоҕус билиилээх
Архыып уол эдьиийиниин,
Аҕалаах ийэтиниин
Арҕаа дьонун олоҕор,
Барсыбыттар оҕолор.
Тийээт биһиги дьоммут
Быдыр тылбыт хостоммут,
Баардаах баарын биллэрэр,
Куруубайдаан эспиттэр.
Хайа хаалбыт дойдуттан
Кэлбит дьонуй дэспиттэр,
Кэлэйэннэр эппиттэр.
Айахха баппат сидьин,
Кулгаахха киирбэт быдыр,
Дьэ маатырҕатан түһэн
Үрүт-үөһэ тihэннэр

Дьиибэ, дьиикэй да тыллар,
Дьэбининэн ыһаллар.
Көнгүлүнэн көрүлүүр
Кинги-наары өйүөлүүр,
Көр, охсорго дылылар
Тыынар тыынгар тураллар.
Кырдьыгынан ыллахха
Оннооҕор дьэ мунньахха
Төлө тутан таһаарда,
Төлөккөйдүк тыһаатта —
«Тылбыт ситимэ» дэннэ
Түг-таһ үөхсэ эрдиннэ.
Куолутунан кулгуйда
Быдьардаһан уоскуйда.
Фольклор онгостон аны
Кыбытыһа тураарай?
Дьинин көрдөрөн аны
Культураҕа киирээрэй?
Хаһан хаалар бу тылый —
Олох кириҥ суунарыҥ?
Сынньаланна ыгыттахха,
Архаизмга атаарыахха!
Өрүү ас-үөл онгостон
Өйүөлэһэн бүтүөххэ!
Сыһырдыман олоҕу,
Сутуйуман оҕону!
Куһаҕан тыллаах-өстөөх —
Үчүгэй суоҕа сөптөөх!
Хас омук аайыттан тыл,
Үчүгэйин эрэ ыл.
Маатырылара баҕас —
Мэһэй-таһай таһаҕас!
1987 с.

45608

СҮБЭ

Өй-санаа өрүүтүн имигэс,
Үлэҕэ барыгас-кэлигэс,
Табаарыс санаатын билигэс,
Аҕа киһи тылын истигэс,
Сэнээмэ ону-маны баҕас,
Онтукан барыта дьэ алҕас
Онгорор онгоһуун быһаҕас,
Олаата — билиинг да кыараҕас.
Дьэ бу буолар кып-кылгас сүбэ —
Эдэрдэргэ дьонноруттан үбэ,
Үрдүккэ тахсаргыт билиэтэ,
Үүнэргэ аналгыт бэлиэтэ!
1978 с.

УЧУУТАЛ

Билбэти билиигэ угуйар
Учуутал киһибит уһанар,
Мөлтөҕү күүтүөххэ уһуйар,
Үөрөҕү, билиини туһанар.
Учуутал идэбит сайаҕас,
Дьоллоох оҕо саас үөрэнэн аас.
Оскуола куруутун аһаҕас,
Сырдыкка, үрдүккэ эн талас.
Учуутал тонмуту ириэрэр,
Учуутал сыппаҕы сытыылыыр,
Кыбытан мөлтөххө күүс биэрэр,
Кынаттаан көтүтэн ытталыыр.
1977 с.

ТАЛААННАР

Ким уруһуйдаан,
Ким өйүнэн, тылынан,

Ким кыһан-быһан,
Ким сыһыарталаан, сыбаан...
Бары айаллар ээ сананы
Бэртээхэй диэн айымньыны.
Баһылыллар былтыгыны,
Быйылгы уустук кыыманы.
Кинилэр бары маастардар,
Киһи сөбүөн курдуктар.
Күнгэ ооньуу кытыастар
Көстөр көмүс талааннар.
1972 с.]

ХАРЫЙА ТУҔУНАН ОСТУОРУЙА

1.

Хайа эрэ дөйдуга,
Ханнык эрэ былааска
Офонньордоох эмээхсин
Олорбуттара үһү.
Остуоруйа барыта —
Офонньордох эмээхсин
Олохторун сырдатта,
Оҕо дьоммун сирдээтин.
Кырдьан иһэн кыыстанан
Күнү-түүнү арчылаан
Көрдөр диэн харахтара,
Көтүрдэр диэн тиистэрэ
Көрү-һары таллара
Күммүт онтон тахсара.
Сүөгэйнэн сууйбуттар,
Сыаҕа сөтүөлэппиттэр,
Арыыга уһаарбыттар
Солкоҕо суулаабыттар.

Кыыспыт тугу эппитэ
Көстө туолан испитэ.
Күөбү көрүөх баҕатын
Күлэ-үөрэ санаппыт.
Олус уһун кыһынтан
Оҕо дьийэҕэ хаайтаран,
Сайынгытын ахтара
Сылаас кэмин саныыра.
Кыгкый кэрэ кыысчаана
Кэмэ суох утуйаана.

2.

Дьин иһигэр Баһылай
Дьадангылыыр бааһынай
Дьылтан дьылы тупсаран
Дьикти үөрүү хаалларан,
Кэлэр Саҥа Дьылынан
Кыра кыһын саатата,
Тонгуу хаары оомойдоон
Тыаҕа хаама турбута.
Офонньорбут санаата
Олох төрүт атына.
Бааһынайтан бааһынай
Бааһынатан оноруон
Бүөлүү үүммүт харыйа
Сабардаабыт барыйа.
Сэмээр хаама бааһынай
Былааннаабыт Баһылай
Бааһынайым солуохтаах —
Бааһыната буолуохтаах.

3.

Хайа хаспах быһыгар
Хара тыабыт баһыгар,
Кыһыннары күөх мастар

Халын хаарга нуктуулар.
Айылжабыт бэйэтэ
Анаан-минээн киэргэтэ,
Күһүнгү хара тыатын
Маһын-отун сырдатан,
Манган өгүн өлгөмшүк
Сыһыарталыы сыбаабыт.
Дьиибэ саҕыннах кэтэн
Лабааларын кэдэтэн
Мааны-мааны харыйа
Манган хаары хомуйа
Олус-олус тупсубут,
Ооньуур бөҕө мунньуммут.
Баһылайга туох эрэ
Сонун санаа киирэрэ
Сирийэн көрө турда
Бары-барыта баара.
Саҕыннааһын ойуута —
Көр, фантазия дойдута
Бааллар манна кубахтар,
Кыһынны хараматтар
Бөкүнүкчээн чыһаахтар,
Баһаам элбэх ойуурдар.
Кыырыктыйбыт кырдыаҕас
Кубаҕай таас куораттар,
Дьыбардаах дыбарыастар
Эһин араас замоктар.
Харах-харах аайытын
Калейдоскоп курдуктар,
Санаа-оноо дьайытын
Саҕа дьолун биэрэллэр.
Айылҕам курдук мындыр
Айан-тутан онорор

Хаттаан үүммэт ойуурдар
Хатыламмат ойуулар.

4.

Биир бастыггарын талбыт,
Быһа баттаан санаабыт:
«Бэл курааны билиммэт,
Тымныыга да бэриммэт
Дьикти-дьиибэ харыйа
Тохтуо суоҕа умайа!»
Кэрдэн сүгэн киллэрэн
Көр дьиибэтигэр туруорбут.
Туос ооньуур кырыталаан
Харыйатын симээбит,
Хаардаах курдук онорон
Лабааларын киэргэппит,
От таас симэтин иилэн
Ооньуурдарын элбэтэн
Эридьиэстээн толорон
Эгэлгэтин ситэрбит.
Оҕо аймах муньустан
Көрү-нары тардыбыт.
Тыаттан тууран киллэрбит
Туораахтарын түгэппит.
Онтон ыла ыал бары
Кэрдиттэр күүс маһы.
Кэлин улам тупсаран
Кэлэр дьылы уруйдаан
Тымныы Дьыбар оҕонньор
Торуоскатын тыһатар,
Оччотооҕу оҕолор
Оҕонньортон толлолор.
Туораах ооньуур кэһиилээх
Сиэнэ кыыстыын кэлиэхтээх.

5.

Кырылас кумах буортан
 Киһи сөҕөр оонньуурун
 Кутан, үрэн онгорор
 Куорат эргизин дьонго,
 Кыахтаах собуот туруоран
 Киэргэллэрин дэлэтэн —
 Харыйа мас олоҕор
 Хара ыар суолу солуур.
 Бааһынай курдук эмиэ
 Буортан аһахтаах үһү.
 Күһүнгүттэн саҕалаан
 Куду-хады сааһылаан
 Куорат дьоно тахсаннар
 Кэрэ тыабын аймыыллар.
 Эчикийэ бу сүрүн
 Элбэхтэрин эриэхсит.
 Сүгэ тыаһа хабырҕас,
 Сүгэ түһэн күөрэгнэс
 Мас үөннээн сиир тоссоҕой
 Үлэтигэр хомоҕой.
 Хаары-сири муньунар
 Халын харыйа ойуур,
 Булуус сири хаххалыыр
 Баай тыабыт биллэ убуур.
 Бааһынайбыт долгуйа
 Былааннаабыт толкуйа —
 Солооһуна бүшпүтэ
 Сиэмэ сиргэ түспүтэ.
 Ол да буоллар бааһынай
 Хаһан, ханна байбытай,
 Олоҕо тупсубутай,
 Хайҕал диэни ылбытай.

6.

Амтаннааҕа кэрдиллэн
 Айылҕабыт кэлэйэн —
 Аһы-үөлү бизэрэрэ
 Аҕыйаабыт-аччаабыт.
 Үөлүллүбүт мундулаах
 Үтэһэни санатан —
 Иннэлэргэр тигэнгин
 Саҕыннааххын тиктэҕин.
 Хайдахтаах да тымныыга,
 Хабыр дохсун буркунга
 Туруо өрүү чэлгийэ
 Бэриммэккэ киэркэйэ.
 Харыйа эн олоххун, —
 Хайдах эрэ мин өрүү
 Хаһылата көрөбүн
 Хоту дойдум дьонугар.
 Үчүгэйи харыстыах,
 Туура тарда сымдымыах.
 Сэдэх сэмэй сибэкки
 Ханна баарый Сардаана.
 Айылҕабыт барахсан
 Маһын-отун арааран
 Ходуһабын нүөлсүтөр,
 Бааһынабын байытар
 Хаары, сирин тохтотор
 Харыйа мас олордор.
 Ханна, ханнык мас үүнүөн
 Хата бэркэ билээхтиир.
 Обуо-чобуо оҕолоор
 Остуоруйам дьэ бүттэ.

7.

Тымныы Дьыбар Оҕонньор

Финляндийэ сиригэр
Тыыннаах, тыаҕа олорор.
Биэс сүүс сааһыгар сылдьар.
Көрүгүнэн даҕаны,
Дьүһүнүнэн даҕаны
Сэмэй, толуу оҕонньор.
Сааһырдым диэн сыыллыбат,
Сытан өрөөн сынһаммат.
Саҕа Дьыл кэллэр эрэ
Саҕа күүс-уох киллэрэ
Сырбыта дьэ кэниирэ,
Сылбырҕата киирэрэ.
Оҕолору олус диэн
Сөбүлүүрүн эбитиэн.
Сылы быһа кэһиитин
Кэлгинээхтиир мунһунар,
Түгэппэтэр эрэ дьэ
Төрүт ыалдьан бараахтыыр.
Кини оннук сайаҕас,
Кырдык күндү Кысдаҕас.
Харыйаны аан манһай
Киммит быһан киирбитэй?
Оҕонньорго тийэнтит
Ону-маны сураһын.
Остуоруйам ис дынгин
Ончу кини кэпсээтин.
1995 с.

Көр-кулчу
САҢА ДЬЫЛЫМ СОДУЛА, ЭРГЭ СЫЛЫМ ЭРЭЙЭ

Поэма

Саҕа дьылым содулун,
Эргэ сылым эрэин
Умнуллубат түгэнин
Бүгүн өйдөөн кэллим мин.
Аҕыйах сыллааҕыттан
Ахтан аһардахпына,
Ааспыт-буолбут дьыалаттан
Арыый тупсардахпына...
Хаһан, ханна бу этэй?
Хайалара эбитэй?
Билиэн-көрүүн бағалаах
Бэйэтэ туоһуластын.
Хавнык эрэ дойдута,
Халын хаардаах кыраайга
Саҕа Дьыл бырааһынньыга
Салаллаахтаан кэлбитэ.
Орто сиргэ олорбут
Остуоруйалаах буолбут,
Олобуттан ордорон
Огоһуутун толорон
Саҕа Дьылым сонунун
Сурук диэн э түһэрдим.
Хаарчаанабыт — Сардаана,
Тымныы Оҕонньор — Дьуона
Бэркэ билэр дьоннорум
Бүгүнгү доҕотторум.
Саҕа Дьылым киэһэтэ
Сүрдээх туманнаах этэ.

Дьиктитэ диэн суоҕа,
Көргө-нарга суох буоҕа.
Борук-сорук туманы
Бурҕата кэһэр дьонго
Хаарчаананы көрөммүн
Ыҥырбытым дьиэбэр мин.
Эргэ тахсар кыысчаанныы
Симэммикин ханыылыы.
Тыынар тыынын кырыата —
Түүл киэргэлин санатта.
Киирсиэх эбит бэйэтэ...
Тийиэн кэллэ эһэтэ
Кэһиилэрин түнгэтэ,
Көрдөөх-нардаах тыл этэ.
Иккиэннэрин киллэрдим,
Күндүлээтим иһэттим.
Үөрүү-көтүү дэлэйэ
Үмүөрүһүү элбэҕэ.
Олох наллаан ураһыы —
Олохпутун уһатыы,
Күүскэ күүһү бэрсииһи,
Дьолго дьолу эпсиһи.
Сылын аайы Сардаана,
Буолуон суоҕа Хаарчаана
Ураһыахха уһуннук,
Ураһыахха уоттаахтык.
Уоттаах уостан кэбиһиий,
Ууллан хаалыам, ыл тэйиий.
Утарсыста Хаарчаана
Уураспата саараата.
Саҥа Дьыл эбэрдэтэ
Хаарчаанаҕа кэлбитэ,
Ураһылаах оонньуута

Уустуктаныах дьыалата.
Тымныы Оҕонньор дьингэ
Доруобайа сүрдээҕэ.
Кыбартыыра аайыттан
«Кылк» гыннара дуйданна.
Хаарчаанабыт — Сардаана
Ханна баарый айдаана,
Ууллан-устан сыппыта
Уураһыттан салпыта.
Суоппар дьонун көрдүү
Ааннары өгөйтөлүүр,
Бытыга түспүт Дьуону
Көрүдүөр устун соһор.
Соҕотоҕун Хаарчаана
Ууллан-устан хаалыма,
Тымныы Оҕонньоро суох,
Эйиэхэ оловун суох.
Эһэн эр аргыара
Эйиһи абырыыра,
Ол бэйэтэ итирэн
Бытыга түспүт ирэн.
Бытыгын да сүтэрдэр,
Хаарчаанатын мэлиттэр
Суоппарынаан сүүрдэллэр,
Кэһиини түнгэтэллэр.
Суоппар уопсар буоллаҕа —
Собуоттанан бардаҕа.
Сардыаскалыан баҕарбат,
Суола тонго сатамат.
Бэркэ билэр сиринэн
Бирилэтэ сиэллэрэр.
Бырааһыннык сиэринэн
Бүппэт ырыа сиэттэрэр.

Оџолорго ас таспыт,
Дьоннорунаан аһаспыт
Ама буруй буоллаҕай?
Сурах-садьык туоллаҕай?
Ону баара ГАИ-лар
Ончу тутан ылаллар,
Милицияҕа тыллыыллар,
Массыынатын былдьыыллар.
КПЗ-га
Ол түүн «өйдөтөр хоско»
Онтон-мантан мунньустан
Отучча буолан босхо
Олорбуттар муунтуйан.
Дьон сүөһү буолбатахтар
Баайа сатаабатахтар.
Бааллар үһү ол онно
Тымныы Оџонньотторо.
Сарсыарда оџолорго
Тымныы оџонньотторо —
Бырааһыннык ыгыталаах
Ынырыылаах ыалдьыттар.
Тымныы оџонньор манна
Тонгуон төрүт сатаммат.
Дьэ, ол оннугар хата,
Бу олохтон астыммат.
Кимин-тугун аатыгар,
Ханнык олох аартыгар
Сыыһа туттан үктэммит —
Сыылба чааһа үксээбит.
Аҕыйах чаас иһигэр
Дойдубут ис сиэбигэр
Киирэн көрө сырыттың,
Элбэҕи ингэринниң.

Былыр былаан баарына
Барытыгар хайҕана,
Сөбүлээбэт дьоннорун
Сөрүүлэрэ дьоллорун.
Төгүрүччү истиэнэ,
Тугунан сирдэтинэ
Күнү-дьылы билиэнгий?
Хайысхаҕын этиэнгий?
Ол эрэри бу дойду
Эргиччи күннээх эбит —
Ол иһин күнү-түүнү
Киһи соччо араарбат.
Истиэнэбит иһиттэн
Лаампа кылайа тыгар,
Тимир сиэткэ иилинэн
Сыдыгын тэнник ыттар.
Халҕан сүүһэ аһаҕас —
Харах курдук хайаҕас.
Хайдах бу манньык аанай?
Ханнык сирэй бараанай?
Халын хаппар халҕанын
Хайаҕанын быыһынан
Хараҥа өрүү саһан —
Харах буолан хаадылыыр.
Абааһы уолун курдук
Сөгөтөк соххор харах
Одуулаама толоостук,
Одуулаама эн арах.
Ким этэр «наара суох» диэн?
Хос аайы наара баара.
Ким сыппыт тиэрдэ кэпсиэ
Хосторунан араара.
Кэпсэтэр тыллаах буолан

Икки атах иннибэт,
Түгэх атын да дьиэбэ
Турба устун тиийиэбэ
Куруускабыт — телефон,
Тонсуурунан да кэпсэт.

Бу маннык дойдуга
Күөх көппөлөрү тутан,
Хомуйталаан аҕалан
Хорһоппуг киһи арай?
Кинилэр да буоллаллар
Хайаһыахтара этэй?
Өгтүк, эттик ититэр
Үлэ көрдүөх этилэр!

Элбэх дьону үөрэппит,
Элбэх дьону өйдөппүт
Улуу дойду сураһын,
Умнаайабыт уурааһын!
«Көр бу оҕонньоттору
Таһаартаа сордоохтору»,
Ыйан биэрэ көрдөрдө,
Тойон киһи сөҕөрдө.

Оҕонньорго киирбэг дьон,
Олорор дьонтон ордон
Олус диэн үөрүстүлэр,
Ордоотоһо түстүлэр.

«Холобура дьэ бүгүн
Холуочуйан да көрүн,
Бытыккытын, түүгүтүн
Бүтүннүүтүн үргүүбүн.
Саҥа Дьылы ылыыга —
Сарсыардаангы оонньууга
Кырачааннар мунньустан
Кэһии, бэлэх күүтэллэр.

Таҥаскытын-сапкытын
Тахсан онгосто охсун.
Түһэрбит бытыккытын
Тиийэн тигинэ түһүң».

«Бу да киһи даҕаны
Былырыыҥҥы дьыаланы
Сылы быһа өйдөтө,
Ахта-саныы сылдыаһын.
Былыргыны былыт да
Арааһа сабаахтаата,
Буруйбутун быһыыта,
Ааспыт дьыл илдэ барда?!»
Айдаан-куйдаан үөхсүһүү,
Күлсүү-салсыы сыллаһыы,
Төлө тардан ыллааһын,
Кууһан ылан уурааһын.

«Тымныыта бэрт бу дьону,
Тымныы оҕонньоттору
Таһаарталаан кэбиһин.
Тонгон киирэн бардыбыт»
Кимнээх эрэ күлсэллэр,
Кэһии, ас үлэхэллэр.
Киэхэ кэлин дэһэллэр,
Кэтэхэбит дэһэллэр.

КЫРА МААҤЫС КЭПСЭЛЭ

Сардаана Дьуонатынаан
Саҥа Дьыл сарсыардатын
Сөпкө соҕус кэлэннэр
Сағалаабыт эбиттэр.
Оҕолор диэн оҕолор
Оонньуутун ордороллор.
Үөрүү-көгүү аргыстаах

Ырыа-тойук былаастаах,
Сатыылларынан дьайан
Салайаахтаан ышпыттар.
Кыра оҕо эрдэхтэн
Кыратыттан эрдэттэн
Көргө-нарга үөрүүмээх,
Көрө-билэ үөрүйэх
Сылын аайы сылдыар кыыс,
Сайдыылаах кыра Маайыс
Бырааһыннык кэнниттэн
Астымматын бэлиэтээн, —
Санаалаах кэлбит эбит
Саҥаһыгар кэпсээбит:
Сылын аайы огостон
Саҥа Дьылга орҕостон
Тымныы Дьыбар оҕонньор
Торуоскатын тыһатар.
Оҕолорго ооньууну
Манан хаардаах хоһоонун,
Тыа кыылларынан оҕонньор,
Сүүрэр, хаамар оҕонньор,
Остуоруйа онорон
Бытыгыгар тонҕорон
Кэһии курдук киллэрэн
Кырыаларын ириэрэн —
Хоробуоттаан эргийэн
Оҕолору элэктээн,
Эгэлгэлээн сэхэргээн
Эргэ сылы бэлиэтээн,
Саҥа Дьылы бэлэхтээн
Оҕо аймах мунньустан
Оҕуокайы саҕалаан,
Ооньууларда тэрийэн

Сахатытан иһиэхтээх.
Ону баара оҕонньор
Ооньуон төрүт баҕарбат.
Саҥа-ингэ тахсыбат
Сатамныта суох буолбаат.
Сэниэ-сээбэс бараммыт
Санаа-инээ алдыаммыт.
Отой да утуйбатах, —
Олус кыһыл харахтаах.
Күүтүүлээх Дьуон оҕонньор,
Кыра кырыа оҕонньор.
Хаады, хаады бытыктар
Ытыктанар бытыктар.
Огостуммут дьүһүңнүн
Оҕонньордуу көрүңнүн
Атыгырыы көрбөппүн,
Мааныгыттан сөхпөппүн.
Сахалы саҕалааххын,
Киһилии майгылааххын
Кыракый да буолларбын
Дьингээх киһи буоларгын
Бөркэ диэммин билэбин,
Олорбуккун сирэбин.
Туох барыта тиһиллэр
Тутатына иһиллэр.
Кыһы кистээт таптаабыт
Тапталынан аптаабыт
Бэл ол кытта арыллар,
Ыйа, күнэ ааһыллар.
Бары-барыта ааһар
Араастаан уларыһар.
Улуу сонун буолбатах
Буолбут кытта туолбатах.

Сыысхала суох киһи суох,
Солбуллубат туох да суох.
Оҕоһуу харыйабын
Олоччутун таҕаммын,
Оонньуурбунан киэргэтэн
Олордуом этэ симээн.
Хата бүгүн сураһан
Тымныы Оҕонньор буолан —
Эһэм дуу, эдьийим дуу
Кэлиэхтэрэ уруйдуу.

Көрсүө-сэмэй бэйэлээх,
Көргө-нарга үөрүйэх
Тыллаах-өстөөх талааннар
Талыыларын таланнар,
Анаан-минээн кэпсэтэн
Анал дьону үөрэтэн,
Тымныыбыт оҕонньорун
Тупсардаллар оонньуутун.
Маайыс саныыр сымата
Туолуохтаах дьин баата,
Кэлиэх ыра кэпсэтиэ
Ити курдук этэри!
1993 с.

ТУЛААЛЫЫР ЭЙГЭҤЭ

БУЛЧУТ

Кылааннаах түүлээгим
Кыһынын тупсағын,
Кырылас хаарынан
Көп түүгүн суунағын.
 Оһуордаах ойуунан
 Олоччу үктэнэн,
 Халын хаар ньуурунан
 Хаамағын ньылбыйан.

Булчуттан куттанан
Буурбалар, тымнылар
Бу тыага сууланын
Бугуйан ытыыллар.
1973 с.

ҮҮТЭЭН

Хара тыабыт быһыгар
Халын хаарга сабыллан
Үүтээним өрүү күүтэр,
Үгөрү булт кэтэнэн.
 Сүүтүк сага үүтээнгэ
 Үргүүк бүүчүэн да дэнгэ
 Атым аһып отугар
 Аччыктыырын аһарар.

Кукаакылар, чыычаахтар
Куруук кэлэн бараллар.
Киһи баарын билэннэр
Көрүлүүллэр үөрэллэр.
2002 с.

ЫТ

Ыксалаһаахтыыр ытым
Ылбаһай табаарыһым.

Тиинги булан баайааччым,
Тайағы тохтотооччум.
Хапсыһар харабылым,
Тыллыыр, ыллыыр чуораным.
Кыһыны быһа сиргэ
Кыттыһаахтаан дьэ бииргэ
Бултаан-алтаан туоруубут,
Түүлээхпитин суоттуубут.
Ытым өрүү элэккэй
Кэпсэл суох да бэһиэлэй.
2002 с.

АТ

Чугас эргин хайыһар
Талбытынан хайыһар.
Ырар, сылайар кэммер
Аллаах атым абырыр.
Адъас хаамыһаах атым —
Арахсыспат атаһым.
Күнү-күннээн сиринэн
Тонгуу хаары кэстэрэн
Сонордоһон тахсабыт.
Суолу-иһи хайабыт
Хороонорго хаайабыт,
Орохторго тутабыт.
Манна капкаһа иитэбит,
Онно туһах иилэбит.
Үрэхтэргэ, күөллэргэ
Тууларбытын түһэрэ
Ойбоннору алларан
Ороон, сүөкээн таһааран
Уларытан угабыт,
Андаатары кыайабыт.

Ытым, атым — доџоттор,
Ытыктаһар курдуктар.
2002 с.

АНДААТАР

Андаатар тириитэ имитэллэр,
Адъас тангас курдук сууйаллар.
Хаттаан сыатын ыытан сайгыыллар,
Хат-хат тиэрэ-тиэрэ куурдаллар.
Кимнэ эрэ бэргэһэ буолуо,
Сафынньах тиктэн санаа туолуо.
Өлөн баран үйэтэ үһуо
Бу да өллөр сыанаҕа туруо.
Мантыкан буор, муус уйалаах —
Олаата үрүң, хара дьиэлээх.
Сайдьылаах дойду кыыла буолан
Сатыыр эбит дьиэ-уот туттуутун.
2002 с.

КҮТЭР

Андаатарга олус мунньынныыр
Арыы сиргэ таптаан үөскүүр,
Бааһиналартан арахсыбат
Баһаам элбэх мунньуу хаһаастаах.
Мордойбут оссоџор тиистэрдээх,
Үтгэ үүтүнүү харахтардаах.
Үйэттэн үйэҕэ озорбут
Күтэр буор уйаны ордорбут.
2002 с.

СОЛОНДО

Солондо олус сиэмэх
Кэрээнэ диэн суох сордоох.

Андаатары буоратар
Адъас ас гынан аһыыр.
Буор уйатыгар киирэн
Бүтүн ийэ уруутун
Бүтүннүүтүн сууһарар,
Биир-биир тутан сиэтэлиир.
Түүннэн тэллэх онгостор
Төрүт буулаан олорор.
Ынырыктан-ынырык
Ыңгырыыта суох дьукаах.
Арыт муус уйатыгар
Андаатар да баһыйар.
Онно баҕас кыайтарар
Орон сыттыга буолар.
2002 с.

КЫРЫНААС

Кырынааһы сөвсөмөн
Кыра кыыл диэн этимэн.
Кутуйахтары баҕас
Куоттараахтаабат адъас.
Кырыа хаарга кырынаас
Көстөөхтөөбөт ып-ыраас.
Хаары кытта хаар буолан
Ханан эрэ сыбдыйан
Сорох арыт локкөйү
Сууллараахтыыр да үһү.
Кулгаах иһигэр киирэн,
Баһын маска эттэтэн
Бүтэрэр диэн кэпсииллэр.
Көтөр кынаттааҕы да
Көлүннэҕэ балайда, —
Моойторуктаах улардар

Көтөн иһэн сууллаллар.
Тыа да ыалын хоспоҕор
Түөкүн буолан орооһор.
Кырынаастан кырынаас
Куттаҕаһа суох атаас.
2002 с.

ТИИНГ

Тымныы диэни билиммэт
Аһыыр кэммин куоттарбат.
Эриэхэ, тэллэй, туораах
Сүрүн аһа буолуохтаах.

Тыала хантан үрэрин
Бүгүн ханан сылдыарын
Барыны-бары билэр,
Хаһааһын да кэбийэр.

Эмискэ тыаҕа көрсөн
Сөбүлээбэттии мөхсөн
Суоһурҕанар быһыыта —
Үүрэр тиийин тыалата.

Маһы өрө харбаһа
Куһугурайа куотар,
Хатырык туллар тыаһа
Хачыгыраан олорор.

Суолун-ийин муннара
Мастан-маска ыстана
Кутуруга субуллар,
Көтөн-ойон кыырайар.

Уран-уус оноһуулаах
Уурбут-тушут уйалаах.
Иһиттэн сабынардаах
Иэччэх төгүрүк ааннаах.
Ньаарсын от тэлгэтиилээх
Уйата ис биэтэстээх.
Аанын саптан олоруо
Кэмэ кэлэн утуйуо.
Кутуруга абырыыр
Суорҕан, тэллэх да буолар.
Тыалтан-куустан хаххалыыр,
Көрүнгүн да тупсарар.

Үөскээн үүммүт дылыгар
Сорох арыт үһүөлэр,
Дьукаахтаабын сөбүлүүр,
Үксүн соҕотох кыстыыр.
Мэнээктээн барарыгар
Тиинг уйатын үрэйэр.
«Тиинг мэйиитэ мэйиилээх»
Мээнэ этиллибэтэх.

Тиингэ холоон дьүөрэлиир
Киммит баарый биһиэхэ,
Этинг эрэ оҕолоор
Ону көрөн үөрүөххэ.

2002с.

КУОБАХ

Онтон бу хайаларай?
Көрдө да куотар аҕай.
Оһу-хоһу харахтаах
Куттас куобах буолуохтаах.

Куотар эрэ буолбатах
Буруйан саһар идэлээх.
Кириэ көгдөй иһигэр,
Саһыа ычык быһыгар.

Куотар сирин тобулар —
Орох суолун онгостор.
Сүүрүө баҕар тымныыттан,
Суоһуур куттал тыыныттан.
Ойуур иһин ойуулаан
Онһой суолун түһэрэн
Аһаан тотон утуйуо,
Талбыт сиригэр хонуо.
Оннук ойуурдаах куобах
Ончу охтон бараммат.

2002 с.

САҢЫЛ

Кугас саһыл кэрэдэх
Көрсүө, сэмэй көрүгнээх.
Кыһын халыг хаарыгар
Кэлэн эрэ ааспыттар.
Кистээн суолун уурунар.
Кутуйах аһылыктаах
Кыылым буолан харамсах.
Кулгаах, мурун бэрдинэн
Көрөр харах суотунан
Аһыыр аһын булунар,
Аччыктыырын аһарар.
Ардыгар дьэ бултуйуо,
Тобох-ибэх ордоруо.
Хараҥа күн абырыыр —
Хаһаас аһын кистэнэр.
Суол устун уруул тутан

Сухумната сиэллэрэн
Түүннү сырдык айанна
Арыт сэргэх саһылым —
Оттой уоттуу умайан
Туораан аһар суолбутун.
2002 с.

КУТУЙАХ

Кутуйабым эрэйдээх
Кыайар-хотор кинитэ
Көстөөхтөөбөтөх эбит.
Арай аарыма кыыл слон баар,
Кутуйахха холоон көр.
Хайа курдук эрэри
Хайдах слон, дьэ дьиибэ дии,
Кутуйахтан куттанан
Кутуйах иинин кэнэппит.
Сири-буору сүргэйэн
Маһы-оту кабийан.
Мээнэ төрүөх тэнитэн —
Сиэмэхтэргэ ас буолан
Сэниэ-сээбэс эбэрэ
Олох суолун биэрэрэ.
Кутуйабынан аһыыр
Элбээбитин эриэхсит.
Аһылыкка ананан
Аан дойдуга ыһыллан
Сиртэн сүтэн хаалбакка
Сылдырыттан сөҕбүн.
Хаһааммыт хаһаас аһын
Кутуругар кэмнэнэн
Күнү туоруур диэччилэр.
Кутуйах эмкэ-томко,

Боруобалаан көрөргө —
Дьон олоҕун туһугар
Маннайгы суолу аһар.
Дьиэҕэ кэлбит кутуйах
Төрүт түөкүн уоруйах.
Куоската суох ыалларга
Кистээн саһан кыстыырга
Кэрэ дойду сылааһа,
Көрүммэт дьонум аһа
Талбытынан соһо-сыһа
Хасыһар түүнү быһа.
2002 с.

БӨРӨ

Бокорбуттары тутан сиир.
Бүтэник суолларын ылгыыр,
Бөрө сиэмэх бырааттыылар
Бүгүн да бээ санныытаардар.

Табалары тардыһыан, —
Төрүт үөһэттэ ытыллыан.
Бөртөлүөттэ бөрө аймах
Баһа быста куттаныхтаах.

2002 с.

ЭҤЭ

Барыны-барытын сирийэн,
Бүөмчүтүк күөх тыатын кэрийэн
Тото-хана сиэҕэ сир астаан,
Таптыыр отун-маһын амсайан.

Сайын устата сыа мунһунар.
Кыһынын иин хастан утуйар.
Тыатааҕы баһылык да буоллар

Бэйэтэ-бэйэтигэр сылдьар.
Биир арҕахха арыт мунһустан
Бэһиэ да утуйан кыстыылар.
Оннук дьэ харааннаһар кыыллар
Кыраны өйдүүллэр, сатыыллар.
Ардыгар күүс-уох да холоһон
Турар маска бэлиэ охсуһан,
Бэйэ-бэйэлэрин билсэллэр
Бэркэ диэн быһаарсаллар дииллэр.
Бэйбэрдээбит бэлиэ оҕонньор
Бадараанга суолун хаалларан
Тынгыраҕын көрдөрдөр эрэ —
Ол аата кыһырыдаҕа эһэ.
2002 с.

ТАЙАХ

Төһүргэһи түөрэ түспүт курдук
Туллуу суох адаар кэлимсэ муостаах,
Туруу тиит мас төһүгү мутугунан
Төрөлкөй толлуу-мааны таһаалаах,
Ньолбойон түһэн төбө да төбө,
Онно сөп түбэхэр кулгаахтардаах,
Хара тынанан көрбүт харахтардаах,
Тиит маһым көтөҕөтүн мунһуммут —
Ханыы хойуу түүлээх саҕыннахтаах,
Халын хаары билиммэккэ кэхэр
Дыабдаһыйбыт үрдүк атахтардаах,
Ыһра барбат ыллам туйахтардаах,
Сиэмэхтэр оморсубатыннар диэн
Кылгас, мунур тутум кутуруктаах.
Барардыы бардаҕына туох тутуой,
Батыһан ханнык сиэмэх тохтотуой.
Арай иэҕэйэр икки атахтаах

Араас энгн элбэх албастардаах.
Тонкокко тыһын быһан тохтотон,
Тайахсыттар эрэ охтороллор.
2002 с.

ДЪАБАРА

Сыһыы, хонуу отунан аһаан
Сай-аба мөлбөһүйэ уойан,
Куотар, сүүрэр сирэ ороҕо
Хорҕойоро эрэ хорооно.
Үөһэттэн түһөр элиэлэртэн,
Үгүс сиэмэхтэртэн сэрэнэн
Хороонун былдыһа дьабара
Хол-буут быстарынан сүүрэрэ.
Кэлин атахтарыгар туран
Куттаабыт күлүгүн көрөрө.
Кэлтэйдии чардырҕаан үөхсэрэ,
Этиһэ иинигэр киирэрэ.
Кыһынын утуйан биэрээхтээн
Солондо суотугар килээхтиир.
2002 с.

НЭТЭЭГЭ

Тиинниги олохтоох-дьаһахтаах
Тиин курдук майгынныыр майгылаах.
Сахалыы аата Сарыы кынат,
Солбук аата Нэтээгэ буолбут.
Күннээҕи аһыыр кыһалҕаттан
Турар мас үрдүгүн талаһан,
Мастан-маска көтөн тэлээрэн
Куотуо баҕар суоһуур кутталтан.
2002 с.

ТҮҮҢҮҮ ҮРҮМЭЧЧИ

Көрдөххүнэ дьэ адьаһын
Кутуйах кутуйаһынан.
Хараһаҕа харахтанар,
Кынат дуомнаах түүнүн көтөр
Түүннү үрүмэччи дэнэр.
Ордууланар сирэ-уота —
Кумалаан көндөй мастарга.
Тугу-тугу аһаан-сиэхтээн,
Онно хайдах олохтооһун
Ким да бүгүн кэпсээхтээбэт,
Кимим баар диэн кэрэхсээбэт.
Көр Сахама сири тымныытын
Кини хайдах дьэ туоруурун
Кини өйө соччо хоппот,
Көһөн, сүтэн да хомоппот.
Дойдубут биир баайа-дуола
Дэһнэ көстөр харамайа.
Тымныыга кыһын утуйар,
Таммах түһүүтэ уһуктар.
Кырдыһастар кэпсэллэрэ
Кырдык бу манан бүтэрэ.
2002 с.

МОҔОТОЙ

Эриэн сонноох моҕотой
Экчи тыа кыыла отой.
Отон уктаах ойуурбар
Ордук сөбүлээн сылдыар.
Кими эмэ көрүстэр
Суоһурҕана соһуйар.
Чыбыгырыы хатаннык
Иһиирэ куотар кини.

Тоџо баџас омунай,
Хайаларын оџотой?
Турар маска ыттыаџа,
Сылбах маска саһыаџа.
Моџотойунг дьэ онну
Мордьооттообут дьэ курдук.
Күһүн кэллэр эрдэттэн
Хороон хастан утуйар.
Хаардаахха саас тахсааччы
Ханыы көрдүү сатааччы,
Туспатык сангарааччы
Хара тыабын аймааччы.
2002 с.

БОЧУГУРАС

Бочугурас бөлөџө
Быычыгырыы көтөрө.
Тула өттүм тула мас,
Үргүбүт бочугурас
Хайа маска түспүтүн
Көрөн туран сүтүрүтүн.
Мутугу кытта мутук,
Маһы кытта мас курдук.
2002 с.

ХАБДЬЫ

Хабды көтөр бэбээрэн
Эмискэччи соһутуо.
Чугас көтөн тэлээрэн
Манан хаарга сүтүџө.
2002 с.

УЛАР

Үрдүк маска омордор
Үөгүн да тийибэт үһү.
Эгэ булчут буулдыата
Хантан тийиэх үһүнүй.
Өлөр-өһөр диэннэрин
Оройдообот сордоохтор.
Булчукка отон буолан
Олороохтоон биэрэллэр.

Ол иһин сэмэлээннэр
Мөбүөхтэрэ ийэлэр.
Киһи тылын истибэт
Ньүдүү-балай бэдиҕи —
«Улар мэйии» диэхтэрэ
уонна дьэ күлсүөхтэрэ.
2002 с.

СУОР

Саһынһаџа баџас үчүгэй,
Иһигэр ньуолах түү биэтэстээх.
Этэрбэһэ чакчы оһуобай,
Бэйэтэ да билбэт буолуохтаах.
Тэнийэн ууһаан да барбыта
Соччо көстөөхтөөбөт быһыыта.
Өлбөт, тонмот иһин охсуһар,
Барыны-барытын сосуһар.
Тангалайын тыаһата көтүө,
Мустубут мунҕа дьонун көрүө.
Олохтоох суор хайаан да өйдүө,
Байанайы баџара күүтүө.
Биһиги дьукаахпыт суор аймах
Быстыспат олоџор аналлаах.
Көтөр кынаттаах дьэ барбакка

Хаар манган дойдуга хааллаға.
Кыһынын хаар манган дойдуттан
Тугу булан сиэм диэн хаалағын.
Бу кини төрөөбүт дойдутун
Хаалларар анала суох эбит.
Халлаанга хаһытыы үөһэнэн
Халаахтыы көтүөҥө өрүүтүн.
2002 с.

КУОБАХ СЫЛЫНАН

Куобах саныыра билиннэ.
Көгүлүн күнүн иннинэ
Халын хаар түһэн кэбистэр,
Өлүүттэн куотуох эбиттэр.
Ону баара дьон өйдөөхтөр,
Тарыыр, күрэтэр көрдөөхтөр.
Кырдыаҕас куобах ойуолаан,
Хаарга хаалларда ойуулаан
Сэрэтэр сурук тылларын
Быһһаныы — аҕах буоларын.
Ону баара дьонор саалаахтар,
Отой куоттарбат саннаахтар.

Куобах бэйэтин сылынан
Хоруол да курдук сананар.
Күндү түүлээх буолбутунан,
Эмиэ даҕаны куттанар.
Үөрүүтэ да күлүк курдук,
Өрүүөлүү күүтэр курдук.
1988 с.

АТЫЫР ОҔУС

Атыыр оҕус айаатаан
Алаас иһин дуоратан,

Ньиргиэрдээхтик мөбүрөөн
Харсыһардыы күрдү өттөөн,
Буһурҕаччы тыыммахтаан
Хааннаағынан көрбөхтөөн,
Көстөр көрүң оҕостон —
Күлү, буору бурҕатан,
Муһун маска милкийэн
Хахыйағы кумалаан
Хаахыначчы ытатан,
Быһыы-таһаа түөллэннээн
Бүгүн бүтүн күүстэнэн,
Бу чахчы да алааһым
Баһылыга быһыылаах.
Аһы-үөлү дэлэтэр
Хотоннору кэнгэтэр —
Анарааттан айдарыылаах,
Атыыр оҕус аналлаах.
2002 с.

ЫНАХ

Ынах, ынах барахсан
Дьибэ сүөһүтэ аатыран
Уһун кыһыны туораан,
Хотонуттан арахсан
Хара сирбэр үктэннэ.
Сир симэҕэр мэччидэ,
Айылҕалыын аалсыста
Тотон-ханан астынна.

Ынах, ынах барахсан
Туйахтара лычырҕаан,
Сорудахтаах киһилии
Соруммута дьиктитин.
Эмийдэрэ тэрэйэн

Хотонугар тиэтэйэн,
Хотолдуйа хаамаахтаан
Ыанньыйаахтаан ыадастан.

Ынах, ынах барахсан
Ыаҕас үүтүн кыбытат
Синнэ түспүт сиринин
Сыһан-соһон кэлэрин —
Ньирэйин эмтэрээри,
Күөрчэх, сүөгэй сиэтээри,
Иччилэрин үөрдээри
Кыһаллаахтыыр да эбит.

Ынах, ынах барахсан
Ланкынаахтыы маҕыраан
Тыа дьонун аһыыр аһа,
Таннар таһаһа-саба.
Иитимньитэ элбэҕэ
Ынарынан кэбинэ
Ыра кэнни ыраата
Ыаҕастана турбута.

2002 с.

СИБИИННЬЭ

Мара соҕус мунҕаах
Бадараан бааннайдаах,
Нэһиилэ сырыылаах
Ынчык-кириэ сангалаах.
Көрүүй, бэттэх мурун,
Көрүүй, антах харах.
Көтүрэр-сүргэйэр
Күүһүргүүр сүрүннээх,
Сири-буору хаһар,
Сыт ылар сынтаҕар
Төгүрүк муруннаах.

Соппутуой кутурук,
Суон кылгас атахтар,
Ыраахтаах туйахтар,
Нэлимнэс кулгаахтар
Уоннааҕы таһаата —
Бэйэтэ барыта.
Сирэ-тала барбат
Сэмнэх диэни сирбэт,
Сииргэ-аһырга бор.
Астаах иһитигэр
Атаҕынан киирэр.
Кыралары кыйдыыр,
Көҕөнөр күөмчүлүүр.
Айаҕын тыһатан
Чап-чамырҕас буолан
Чахчы да моҕуһуун,
Эмиһин ооккотун.
Киниэхэ ас игэр,
Хата сыта уойар.
Күл-көмөр буолаахтаан
Куйааһы тулуйбат,
Күлүк сири булан
Күскэйэ сынньаммыт.
2002 с.

КУУРУССА

Сымыыт да күн сиригэр
Аймалҕана суох түспэт.
Сүтүктүүрү билиммэт,
Суот, ахсаан диэни билбэт.
Кууруссалар дьоллоохтор
Төбөтө суох сордоохтор.
Акаарылар астарын

Аһыы-аһыы хайгыыллар.
Ол онтон үөхсүһүүгэ
Ордубут төбө эрэ.
2002 с.

БӨТҮҮК

Тиэргэн күүстээх бөтүүгэ —
Сымьыт сиэтэр түбүгэ.
Тоҕо эрэ көрүүгэ
Сүрдээх диэн үтүөмсүгэ.
Дуоспуруннук туттуна
Суоһурҕанар курдуга.
Миигиттэн ордук күүстээх
Ким баарый, кэлинг бэттэх.
Өндөс гына хаһыытыыр
Өстөөхтөрүн ыгыртыыр.
Үөтэ-үөтэ үөгүлүүр,
Үтүөмсүйэ мөтөҥнүүр.
Үлэтэ үгүс үһү,
Күннүүрэ күнүс үһү.
Буору-сыыһы тэбиэти
Тонсуйбута буолаахты
Кутурбахтаан ылаахтыыр,
Тыһыларын албынныыр.
Тохготон тула күөйэ
Эргичийэ битийэ
Үнкүүлээмэхтээн ылар,
Үүйэ-хаайа тутаттыыр.
Хахаарары истээхтээн
Өмүрбүтэ да буолар.
2002 с.

ИИНЭЭБИТЭ

Санаа лыҥкынас, ып-ыраас
Сибэкки үрәҕим
Өрүүтүн ахтабын
Довоттордоох оҕо саас
Оонньоо оҕо саас
Кыра Кешик
Оһуордьут
Саша
Оонньуурга дьүөрэ
Дьиэм күүстээх кинитигэр
Кырааскаланна да
Киистэлэр үнкүүлэрин
Хара тураах (үгэ)
Кыһын
Ырыа
Уруһуй
Баара-суоҕа иккитэ
Чыычаах уйата
Сэмэнчик
Санаа лыҥкынас, ып-ыраас
Алталаах уол кэпсиир
Сыыһырдыман олоҕу
Сүбэ
Учуутал
Талааннар
Харыйа туһунан остуоруйа
Саҥа дьылым содула, эргэ сылым эрэйэ (поэма)

Тулалыыр эйгэҕэ
Булчут
Үүтээн

Ыт
Ат
Андаатар
Күтэр
Солондо
Кырынаас
Тиинг
Куобах
Саһыл
Кутуйах
Бөрө
Эһэ
Тайах
Дьабара
Нэтээгэ
Түүннү үрүмэччи
Морҕотой
Бочугурас
Хабды
Улар
Суор
Куобах сылынан
Атыыр орус
Ынах
Сибииинньэ
Куурусса
Бөгүүк

Редакто, И.Е. Сивцев
Художник А.Т. Замятин
Талла В.А. Лукавина

Компьютернай версткатын И.Е. Сивцев онордо
Кинигэ Нам улуунун «Энсиэли» хаһыатын редак-
ционнай-издательскай систематыгар талылынна
уонна таңылынна

1991 сылтан «Саха литератора» ассоциация чилиэнэ Елисеев Иннокентий Николаевич-Усхаан хоһооннорун бастакы кинигэтэ «Тыыннаах хомус» 1991 с., «Суолбун сурукка уурабын» («Оһуор» хомуурунньук 1994), «Дьибэр күнү киллэрдим» 1998 с., «Дойдубар» 2002 с. Саха сиринээҕи кинигэ издательствотыгар тахсыталаабыттара. Россия Журналистарын союһун чилиэнэ,

поэт оҕолорго анаан «Сибэкки үрэҕим» диэн сана кинигэтин таһаартарда.